

ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTI ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

У статті розглянуто поняття “моніторинг”, “освітній моніторинг”; визначено складові життєвої компетентності; розкрито методика вимірювання рівня сформованості життєвої компетентності вихованців Хортицького центру.

Ключові слова: моніторинг, освітній моніторинг, педагогічний моніторинг, життєва компетентність, компетенції, інструментарій дослідження.

Успішний поступ України на шляху реалізації пріоритетів компетентісно спрямованої освіти вимагає вирішення ряду педагогічних проблем, серед яких однією з ключових є проблема якісного моніторингу рівня сформованості життєвої компетентності школярів. Основні труднощі її об'єктивного вимірювання зумовлені, по-перше, високою мірою інтегральності феномену життєвої компетентності, по-друге, складністю однозначного визначення її компонентів, по-третє, необхідністю розробки комплексного підходу до їх емпіричного дослідження, адже жодна з існуючих методик психологічної або педагогічної діагностики не здатна охопити весь спектр показників, які відображають сутність життєвої компетентності. Це означає, що зазначена проблема належить до категорії інноваційних і має досліджуватися та вирішуватися у форматі експериментальної діяльності навчальних закладів. Так, у Білій книзі національної освіти України, розробленій колективом науковців Національної академії педагогічних наук України, до першочергових завдань розвитку системи освіти й управління її якістю належить розроблення технологій (методик, інструментів, стандартів) оцінювання якості освіти як специфічного об'єкта, що не завжди може бути вимірний безпосередніми діями й засобами [1, с. 35]. Питання про створення дієвої національної системи моніторингу якості загальної середньої освіти задекларовані в постановах Кабінету Міністрів України “Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти” від 25.08.2004 р. № 1095 та “Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти” від 31.12.2005 р. № 312 [5, с. 18]. Нові підходи до оцінювання якості освіти мають стосуватися і такого її важливого результату, як життєва компетентність випускників навчальних закладів.

Поняття моніторингу (від англ. monitor – стежити, вести спостереження) почали активно використовувати в соціології, економіці, біології, медицині. Не стала винятком і система освіти. В Україні перші практичні спроби оцінити рівень засвоєння учнями знань було зроблено ще в ХІХ ст. – в 1880 р. Просвітитель та земський діяч М. Корф перевіряв знання майже 300 випускників земських шкіл в Олександрівському та Маріупольському повітах, щоб з'ясувати, чи міцні вони [4, с. 2].

На початку 90-х рр. ХХ ст. система освіти адаптується до принципово нових умов життя, до вільного розвитку демократичного громадянського суспільства. Самостійність, надана освітнім закладам, зумовлює перерозподіл управлінських фун-

кцій. Розширюється й ускладнюється зміст діяльності з керівництва школою. Недосконалість традиційних методів контролю за навчально-виховним процесом та інформаційною забезпеченістю управління стає очевидною. Постає питання про необхідність використання моніторингу в освіті. Ця потреба науково обґрунтовується у працях таких учених, як А. Белкін, В. Беспалько, В. Загвязинський, О. Майоров, А. Орлов, М. Поташник, В. Рєпкін та інші [11, с. 48]. У цей самий період стало очевидним, що проголошення експериментів, упровадження інновацій без відстеження їхньої ефективності – ризикований крок. Наслідки експериментів слід відстежувати і прогнозувати. У цьому полягає основне призначення моніторингу [12, с. 6].

Сучасні проблеми оцінювання якості освіти вивчали зарубіжні дослідники, зокрема В. Болотов, С. Славз, М. Зельман, Ф. Ківз, Г. Ковальова, О. Майоров, Т. Невілл, М. Поташник, А. Тайджман, С. Томас, Л. Шепард, Д. Шірінз [5, с. 18].

Теоретичні, методологічні та організаційні аспекти моніторингу якості освіти досліджували вітчизняні науковці О. Ляшенко, І. Булах, Г. Єльнікова, О. Локшина, Т. Лукіна, В. Лунячек, Л. Гриневич, Л. Сбоева, І. Пархомець, О. Дем'яненко, І. Макаренко, Н. Ревуцька та ін. Зокрема, сформульовано підходи до проведення вимірювань якості освіти, виділено об'єкти освітнього моніторингу, визначено його види, рівні, функції, а також запропоновано принципи й основи побудови системного моніторингу якості загальної середньої освіти [9; 13].

У педагогічній науці нагромаджено значну кількість визначень поняття “освітній моніторинг”. Зокрема, В. Єльнікова стверджує: “Освітній моніторинг – це супроводжувальне відстеження і поточна регуляція будь-яких процесів в освіті. Це система, що складається з показників, об'єднаних в еталон, методів їх розробки і постійного спостереження за цими показниками, за станом та динамікою спостережуваного об'єкта з метою його оперативної діагностики, випереджувального визначення його диспропорцій, вироблення та коригування управлінських рішень” [6]. На відміну від контролю, який виявляє рівень навчальних досягнень учнів, моніторинг відповідає на питання: “Чому такий рівень навчальних досягнень і як можна покращити цей результат?” [3, с. 23]. Моніторинг якості освіти – спеціальна система збору, обробки, зберігання й поширення інформації про стан загальної середньої освіти, прогнозування на підставі отриманих об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для органів управління освітою з метою поліпшення якості освітньої системи та підвищення ефективності управління нею [8, с. 54].

Згідно з О. Майоровим, освітній моніторинг – це система організації збору, збереження, обробки й поширення інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану і дає змогу прогнозувати її розвиток [10].

Моніторинг навчального процесу – це система збирання, обробки, зберігання й використання інформації про навчальний процес, призначений для інформаційного забезпечення управління його перебігом, що дає змогу описувати стан учнів у будь-який період різними засобами, необхідними і достатніми для вибору адекватної моделі навчання й прогнозування подальших змін стану учнів [12, с. 6].

Педагогічний моніторинг – це:

– форма організації, збору, збереження, опрацювання, поширення інформації;

- тривале спостереження;
- система збору, опрацювання, аналізу, збереження інформації;
- діагностика, оцінювання, прогнозування;
- регулярне відстеження;
- вид інформаційної діяльності [11, с. 48].

Незважаючи на те, що автори по-різному інтерпретують сутність моніторингу в освіті та механізми його здійснення, окреслюється досить чітко коло найбільш істотних характеристик цього поняття:

- неперервність вивчення того чи іншого об'єкта;
- тривалість та системність відстеження;
- цілеспрямованість моніторингової діяльності;
- поліфункціональність та поліпроцесуальність [11, с. 50].

Л. Сбоева зазначає, що сутність моніторингу полягає в синхронності процесів спостереження, оцінювання й вироблення на цій основі нових знань про стан об'єкта з подальшим моделюванням, прогнозуванням і прийняттям відповідного управлінського рішення [13, с. 16].

І. Пархомець називає такі види навчального моніторингу: педагогічний, соціологічний, психологічний, медичний, економічний та демографічний [12, с. 6].

І. Білоус до функцій моніторингу відносить такі: інформаційну, кваліметричну, діагностичну, моделювання, аналітичну, прогностичну, управлінську [2, с. 13].

До основних принципів моніторингу належать: принципи перспективності, відкритості, неперервності, своєчасності, гуманістичної спрямованості, комплексності, об'єктивності та узгодженості [2, с. 14].

Вивчення теоретичних засад освітнього моніторингу дало змогу педагогічному колективу Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру в 2006 р. розробити методику вимірювання рівня сформованості життєвої компетентності вихованців закладу. Для створення еталону (стандарту) щодо рівня сформованості життєвої компетентності дітей потрібно було визначити його критеріальну основу – параметри та показники. Спираючись на наукові погляди вчених щодо класифікацій життєвої компетентності (І. Єрмаков, Д. Пузіков, І. Родигіна, В. Зарицька та ін.) було визначено 12 складових життєвої компетентності вихованців навчально-реабілітаційного центру:

1. Життєтворчі компетенції, які полягають у здатності особистості самостійно, свідомо і творчо визначати, проектувати і здійснювати власне життя.

2. Життєздатні компетенції – це сукупність здатностей особистості, які пов'язані з її спроможністю розвивати та відтворювати на якісно вищому рівні свій життєвий потенціал, застосовувати його для успішного, свідомого і творчого вирішення життєвих завдань, творення власного життя.

3. Компетенції навчатися впродовж життя – це здатність і готовність особистості ефективно використовувати та швидко поповнювати, розширювати, інтегрувати власний досвід (у тому числі знання, уміння, навички) для вирішення нестандартних життєвих завдань.

4. Соціальні компетенції – це здатність і готовність особистості до соціальної дії, соціальної активності та мобільності, набуття і виконання пов'язаних з ними соціальних ролей, гуманне ставлення до людей, свідоме ставлення до виконання сімейних ролей.

5. Комунікативні компетенції включають сукупність здатностей, пов'язаних з ефективним спілкуванням, а саме: володіння рідною та іноземними

мовами, знання, уміння й навички, пов'язані із застосуванням засобів комунікації; наявність вмінь, пов'язаних з розумінням психологічних особливостей спілкування, здатність та готовність до реалізації навичок уникнення та вирішення конфліктів, володіння навичками самопрезентації.

6. Інформаційні компетенції – це сукупність здатностей, які визначають успішність участі особистості в різноманітних інформаційних процесах, що відбуваються в суспільстві, визначають її спроможність шукати, опрацьовувати, використовувати, зберігати та передавати різноманітну інформацію.

7. Політичні (політико-правові) компетенції – це сукупність здатностей особистості, які визначають рівень її політичної і правової культури особистості, міру і успішність її політичної активності, відповідність її життєдіяльності правовим нормам, встановлених державою.

8. Трудові (професійні) компетенції – це здатність і готовність особистості до продуктивної трудової діяльності, пов'язаної з побутом, господарюванням, професійними обов'язками; набуття нових професійних навичок, здатність і готовність підвищувати свою професійну кваліфікацію, оволодівати суміжними і новими напрямками діяльності.

9. Полікультурні компетенції – це здатність особистості жити разом, готовність до порозуміння з представниками інших культур, готовність до міжкультурного діалогу, співпраці з представниками інших мов, культур, релігій.

10. Культурно-дозвіллеві компетенції – це здатність особистості доцільно розподіляти свій вільний час, вміння планувати свій культурний відпочинок.

11. Сімейно-побутові компетенції – це здатність і готовність особистості до оволодіння навичками господарсько-побутової діяльності в сім'ї, сформованість уявлень про сутність родини, функції батьків, про родинні цінності, знання нормативно-правової бази, яка регулює сімейні відносини.

12. Екологічні компетенції – це здатність і готовність особистості усвідомлювати себе часткою природи, відчувати відповідальність за неї як за національне багатство, проводити активну екологічну діяльність та нетерпимо ставитися до тих, хто завдає шкоди природі.

На основі життєвих компетенцій, з урахуванням вікових особливостей дітей, колективом закладу були розроблені моделі випускників початкової, середньої та старшої школи, які за відсутності загальнодержавних стандартів моніторингу життєвої компетентності моделі випускників умовно визначені як еталон (стандарт) моніторингового дослідження.

В основі моделі для кожної вікової категорії покладено зміст компетенцій, яких має набути випускник у певному віці, визначено методи та види діагностики. Основними видами діагностики визначено педагогічну, психологічну, соціологічну і самооціночну.

До основних методів діагностики належать педагогічні методи, анкетування, тестування та опитування.

Моніторинг життєвої компетентності вихованців Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру здійснюється за такими напрямками:

- соціологічне оцінювання рівня сформованості життєвих компетенцій дітей;
- психологічне оцінювання рівня сформованості життєвих компетенцій дітей;

- педагогічне оцінювання рівня сформованості життєвих компетенцій дітей;
- самооцінка рівня сформованості життєвих компетенцій дитини;
- оцінювання рівня сформованості життєвих компетенцій дитини батьками.

Таким чином, реалізація моніторингу рівня сформованості життєвих компетенцій можлива лише в єдності соціологічних, педагогічних, психологічних та особистісних параметрів, за рахунок чого досягається максимальна об'єктивність дослідження.

Кожен напрям моніторингу передбачає банк інструментарію, критерії та стандарти відстежування рівня сформованості життєвих компетенцій.

Соціологічний інструментарій.

Соціологічні дослідження проводяться за розробленими соціологічними анкетами відповідно до вікових категорій дітей.

Соціологічне дослідження щодо рівня сформованості життєвих компетенцій молодших школярів здійснюється за розробленою анкетною, яка складається з 22 запитань, спрямованих на визначення рівня сформованості семи груп компетенцій: життєтворчих, життєздатних, культурно-дозвіллевих, сімейно-побутових, інформаційних, політичних та навчання впродовж життя.

Соціологічне дослідження щодо рівня сформованості життєвих компетенцій дітей середнього шкільного віку здійснюється за розробленою анкетною, яка складається з 40 запитань, спрямованих на визначення рівня сформованості десяти груп компетенцій: життєтворчих, життєздатних, соціальних та сімейно-побутових, інформаційних, політичних, професійно-трудова, екологічних, культурно-дозвіллевих та навчання впродовж життя.

Соціологічне дослідження щодо рівня сформованості життєвих компетенцій дітей старшого шкільного віку здійснюється за розробленою анкетною, яка складається з 48 запитань, спрямованих на визначення рівня сформованості одинадцяти груп компетенцій: життєтворчих, життєздатних, соціальних та сімейно-побутових, інформаційних, політичних, полікультурних, екологічних, професійно-трудова, культурно-дозвіллевих та навчання впродовж життя.

Кожна анкета містить інструкцію щодо її заповнення та відповідає всім вимогам проведення соціологічного дослідження.

Педагогічний інструментарій.

Педагогічним інструментарієм щодо визначення рівня сформованості життєвих компетенцій виступають карти визначення рівня сформованості компетенцій, розроблені відповідно до вікових категорій.

Особливістю цього виду оцінювання є варіативність добору діагностичних методик. Стандартизованим є перелік компетенцій, яких повинен набути учень у певному віковому періоді, за певними напрямками.

До методів педагогічної діагностики належать:

- педагогічне спостереження;
- усне або письмове опитування;
- контрольна робота;
- написання твору;
- педагогічне анкетування або тестування;
- опитування батьків дитини;

– створення штучної ситуації (у якій компетенція, що визначається, виділена, виявлена та оцінюється найкраще) тощо.

Психологічний інструментарій.

Психологічним інструментарієм щодо визначення рівня сформованості життєвих компетенцій виступають певні психологічні методики.

Психологічні методики діагностики підбрані згідно з віковими особливостями вихованців та відповідають таким характеристикам, як точність, валідність та стандартизованість.

Для психологічного моніторингу молодших школярів використані такі методики:

1. Анкета пізнавальної мотивації.
2. Анкета схильності до основних видів діяльності.
3. Тест шкільної тривожності Філіпса.
4. Тест “Басса-Дарки”.

Психологічний моніторинг для учнів середніх класів передбачає використання таких методик:

1. Методика К. Замір у модифікації А. Реана щодо мотивації професійної діяльності.
2. Опитувальник для виявлення готовності школярів до вибору професій (В.Б. Успенський).
3. Опитувальник міні-мульти (ММРІ).
4. Тест “Креативність”.
5. Методика “Ціннісні орієнтації” М. Рокіча.
6. Тест “Рівень суб’єктивного контролю” (УСК).
7. Методика “Оцінка комунікативних і організаторських здібностей”.
8. Методика “Що вам заважає встановлювати контакти з партнерами за допомогою емоцій”.
9. Опитувальник “Басса-Дарки”.
10. Тест шкільної тривожності Філіпса.
11. Методика “Некерована емоційна збудливість”.
12. Тест на стрес Хорста Зиверта.

Психологічний моніторинг для учнів старших класів передбачає використання таких методик:

1. Методика К. Замір у модифікації А. Реана щодо мотивації професійної діяльності.
2. Опитувальник для виявлення готовності школярів до вибору професій (В.Б. Успенський).
3. Опитувальник міні-мульти (ММРІ).
4. Тест “Креативність”.
5. Методика “Ціннісні орієнтації” М. Рокіча.
6. Тест “Рівень суб’єктивного контролю” (УСК).
7. Методика “Оцінка комунікативних і організаторських здібностей”.
8. Методика “Що вам заважає встановлювати контакти з партнерами за допомогою емоцій”.
9. Опитувальник “Басса-Дарки”.
10. Тест шкільної тривожності Філіпса.
11. Методика “Некерована емоційна збудливість”.

12. Тест на стрес Хорста Зиверта.
13. Тест “Здатність до самоврядування”.
14. Методика вивчення локалізації контролю.
15. Методика “Визначення рівня тривожності”.
16. Опитувальник “Оцінка рівня домагань”.

Результати тестування обробляються за допомогою стандартизованих авторських інтерпретацій і подаються як узагальнені результати з визначенням рівня сформованості певного вміння учнів у відсотковому співвідношенні.

Інструментарій для самооцінки дітей та їх оцінювання батьками.

Разом із соціологічним, педагогічним та психологічним дослідженнями ефективно використовується оцінювання якості життєвих компетенцій дітьми та оцінювання якості життєвих компетенцій у своїх дітей батьками. Ці дослідження проводяться за допомогою таких анкет: анкета для дітей “Сформованість життєвих компетенцій учнів” та анкета для батьків “Сформованість життєвих компетенцій вашої дитини”. Їх зміст є однаковим і являє собою перелік життєвих компетенцій з їх головними складовими, але в першому випадку учні оцінюють себе самі, а в другому – рівень сформованості компетенцій у своїх дітей оцінюють батьки.

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою, яка є найближчою і найрозумілішою дітям і їхнім батькам. Кожний респондент повинен уважно прочитати назву та головні складові кожної компетенції і визначити рівень її сформованості саме у себе (анкета для дітей) або у своєї дитини (анкета для батьків). Для цього їм необхідно співвіднести рівень сформованості певної компетенції у себе (або у своєї дитини) за шкалою від 1 до 12, де 1 бал позначає низький рівень сформованості компетенцій, 12 балів – найвищий рівень сформованості компетенцій.

Після обробки всіх анкет, тестів, опитувальників, карт отримуємо результати п’яти досліджень: соціологічного, педагогічного, психологічного, самооцінки дітей та оцінювання рівня сформованості компетенцій у своїх дітей батьками. Ці результати заносимо у спеціальну таблицю середніх показників моніторингу. На основі облікових даних обчислюємо середні дані по всіх класах, де проводився моніторинг шляхом знаходження середнього арифметичного показника (КСк середнє).

Отриманий результат є найбільш об’єктивним показником рівня сформованості певної компетенції у дітей даного віку.

Інтерпретація результатів щодо визначення рівня сформованості життєвої компетентності вихованців здійснюється за високим, достатнім, середнім, задовільним та низьким рівнем. Оформлення результатів моніторингового дослідження відбувається у вигляді констатувальних і порівняльних діаграм, висновків та рекомендацій щодо підвищення рівня сформованості певних компетенцій в учнів певного класу.

Якщо моніторингове дослідження проводиться на початку навчального року, то його результати є констатувальними, тому створюються діаграми, надаються висновки та рекомендації за результатами дослідження. Якщо моніторингове дослідження проводиться в кінці начального року, то його результати обов’язково порівнюються з попередніми, відстежується динаміка у процесі формування життєвих компетенцій учнів. Це дасть можливість визначити ефективність роботи педагогічного колективу, ступінь виконання рекомендацій, наданих після первинного моніторингу, а також зміни у процесі формування життєвих

компетенцій. Надається розгорнутий висновок та рекомендації на майбутній навчальний рік щодо вдосконалення навчально-виховного процесу.

Під час запровадження моніторингу якості сформованості життєвих компетенцій учнів велике значення має розподіл обов'язків учнів, вчителів, вихователів, психологів, батьків та методистів. Пропонуємо такий варіант.

Вчитель:

- заповнює педагогічну карту визначення рівня сформованості компетенцій у дітей;
- узагальнює учнівські дані, підраховує результати і передає методисту для подальшої обробки й узагальнення;
- допомагає методисту провести соціологічне дослідження;
- за даними моніторингу проводить поточну корекцію методики і технології організації і здійснення навчально-виховного процесу.

Вихователь:

- організовує і проводить анкетування щодо самооцінки якості життєвих компетенцій дітьми;
- організовує анкетування батьків щодо оцінювання якості життєвих компетенцій своїх дітей, передає дані методисту для подальшої обробки й узагальнення.

Учень:

- під керівництвом вчителя (вихователя, психолога) заповнює анкети, тести, опитувальники; результати віддає вчителю (вихователю, психологу);
- по ходу заповнення діагностичного матеріалу робить висновки про динаміку змін і здійснює за допомогою вчителя, вихователя або психолога поточне коригування своєї навчально-виховної діяльності та особистісного зростання.

Психолог:

- проводить психологічні дослідження, обробляє їх, робить висновки щодо рівня сформованості певних компетенцій у учнів, результати для узагальнення надає методисту.

Батьки:

- отримують факторно-критеріальну модель рівня сформованості компетентності учня;
- заповнюють анкету “Сформованість життєвих компетенцій учнів”;
- якщо потрібно, допомагають учневі здійснювати поточне коригування рівня сформованості певних компетенцій.

Методист:

- здійснює подальшу обробку результатів соціологічного, педагогічного дослідження, а також результатів самооцінювання учнями та їх батьками рівня сформованості компетенцій;
- узагальнює результати моніторингу;
- надає рекомендації щодо підвищення рівня сформованості окремих груп компетенцій;
- виявляє фактори, які негативно впливають на формування окремих груп компетенцій;
- вносить пропозиції щодо змін у річному плані школи стосовно методичної роботи з педагогами.

Дані про динаміку формування в учнів життєвої компетентності, отримані в результаті впровадження описаної системи моніторингу, представлені в додатку А.

Висновки. Отже, при розробці системи моніторингу щодо визначення рівня сформованості життєвої компетентності школярів найважливішим є чітке окреслення результатів, визначення стандартів та верифікація засобів діагностики (анкети, тестування, опитування тощо) на предмет їх валідності. Вирішення цього завдання лежить у площині підбору відповідних формальних і змістових показників моніторингу рівня сформованості життєвих компетенцій, а також розробки відповідно до цих показників діагностичних завдань.

Розроблена та впроваджена в умовах Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру система моніторингу визначення рівня сформованості життєвої компетентності школярів має ряд принципово важливих характеристик, а саме:

- забезпечує інформацією про якість і ефективність використовуваних дидактичних засобів;
- допомагає тісніше пов'язати теорію і практику навчання та виховання;
- допомагає прогнозувати навчально-виховні ситуації на наступний навчальний рік;
- дає можливість оперативно втручатися і вносити відповідні корективи у педагогічний процес;
- допомагає планувати роботу за проблемою з учителями та учнями;
- створює умови для порівняння власної оцінки діяльності педагогічного колективу з незалежною;
- допомагає визначити рівень сформованості життєвих умінь у дітей;
- створює програмно-методичне забезпечення процесу формування життєвих компетенцій дітей;
- координує діяльність педагогів, що працюють в одному класі (групі);
- виявляє ступінь задоволеності учнів процесом набуття життєвих компетенцій.

Список використаної літератури

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України ; за ред. В.Г. Кременя. – К., 2009.
2. Білоус І. Практика моніторингу / І. Білоус // Завуч. – 2008. – № 35. – С. 13–23.
3. Бобеляк Н. Моніторинг в освіті / Н. Бобеляк, Н. Кондрашова, І. Пукач, С. Сімченко // Педагогічна думка. – 2010. – № 4. – С. 22–34.
4. Буркіна Н.В. Модель моніторингу підготовки учнів / Н.В. Буркіна, Т.О. Лукіна // Шкільний світ. – 2001. – № 9. – С. 2–8.
5. Гріневич Л. Методологічні засади цілісності системи моніторингу якості освіти / Л. Гріневич // Освіта і управління. – 2010. – Т. 13. – № 4 – С. 18–25.
6. Єльнікова Г. Основи адаптивного управління : курс лекцій / Г. Єльнікова. – К. : ЦППО АПН України, 2002.
7. Лукіна Т.О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : монографія / Т.О. Лукіна. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 300 с.
8. Лукіна Т.О. Загальні принципи та організаційні засади моніторингу як засобу управління якістю освіти на різних рівнях / Т.О. Лукіна // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2007. – №2. – С. 52–60.

9. Ляшенко О.І. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти / О.І. Ляшенко // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2007. – № 2. – С. 34–40.
10. Майоров А.Н. Моніторинг в освіті / А.Н. Майоров. – Интеллект-Центр. – 2005. – 424 с.
11. Макаренко І. Проблема моніторингу в педагогічній теорії і практиці / І. Макаренко // Рідна школа. – 2010. – № 7–8. – С. 47–50.
12. Пархомиць І. Моніторинг навчання / І. Пархомиць // Завуч. – 2006. – № 26. – С. 6–7.
13. Сбоева Л. Моніторинг якості освіти / Л. Сбоева // Директор школи. – 2009. – № 23. – С. 16–27.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2013.

Нечипоренко В.В. Организация мониторинга уровня сформированности жизненной компетентности учащихся учебно-реабилитационного центра

В статье рассматриваются понятия “мониторинг”, “образовательный мониторинг”; определены составляющие жизненной компетентности; раскрыта методика измерения уровня сформированности жизненной компетентности воспитанников Хортицкого центра.

Ключевые слова: мониторинг, образовательный мониторинг, педагогический мониторинг, жизненная компетентность, компетенции, инструментарий исследования.

Nechiporenko V. Organization of monitoring the level of formation of vital competence of students of educational and rehabilitation center

The article deals with the concept “monitoring”, “educational monitoring”; the article defines the components of life competence; the article discloses the measurement method of formation the life competence of pupils of Khortitsky center.

Key words: monitoring, educational monitoring, monitoring of teaching, life competence, competence, research tools.

Додаток А

Порівняльний аналіз рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 3, 6 та 10-х класів у 2006 р. і 2011 р.

З метою відстеження динаміки рівня сформованості життєвої компетентності в цілому та окремих ключових компетенцій учнів з 2006/2007 н.р. проводиться моніторингове дослідження: “Визначення рівня сформованості життєвої компетентності учнів Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатoproфільного центру”.

Моніторинг проводиться за п'ятьма основними напрямками:

- анкетування учнів 2–11-х класів Хортицького центру щодо визначення рівня сформованості ключових життєвих компетенцій;
- опитування класних керівників щодо визначення рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 2–11-х класів;
- психологічні дослідження щодо визначення рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 2–11-х класів;
- самооціночні дослідження учнів щодо визначення рівня сформованості у них ключових життєвих компетенцій;
- анкетування батьків щодо визначення ними рівня сформованості ключових життєвих компетенцій у своїх дітей.

Дослідження проводиться серед учнів усіх класів, проте з метою визначення динаміки рівня розвитку життєвої компетентності було відібрано з них

три: треті класи як представники початкової школи, шості класи – середньої ланки освіти, десяті класи – старшої школи.

В рамках моніторингу відстежується динаміка формування 12 ключових компетенцій, а саме: життєтворчі компетенції, компетенції життєздатності, компетенції навчатися впродовж життя, соціальні, сімейно-побутові, комунікативні, інформаційні, трудові (професійні), політичні, культурно-дозвіллеві, полікультурні й екологічні компетенції. З метою здійснення аналізу рівня сформованості життєвої компетентності учнів було виокремлено по 7–8 ключових компетенцій в кожному з обраних класів.

Нижче наведено детальний аналіз динаміки рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 3, 6 та 10-х класів протягом 2006–2011 н.р.

В учнів 3-х класів відстежується позитивна динаміка рівня сформованості ключових життєвих компетенцій, таких як: життєтворчі, сімейно-побутові, комунікативні, інформаційні, трудові (професійні), політичні, культурно-дозвіллеві та компетенції навчання впродовж життя. Виходячи з даних, поданих на рис. 1 показники життєтворчих компетенцій зросли з 69,3% до 80,3%, тобто на 11%; компетенцій навчання впродовж життя – з 76,5% до 82,2% (на 5,7%); сімейно-побутових компетенцій – з 76,3% до 89,8% (на 13,5%); комунікативних компетенцій – з 58% до 78,1% (на 20,1%); інформаційних компетенцій – з 74,8% до 81% (на 6,2%); трудових (професійних) компетенцій – з 71,4% до 82,1% (на 10,7%); політичних компетенцій – з 83,7% до 92,5% (на 8,8%); культурно-дозвіллевих компетенцій – з 67% до 82% (на 15%).

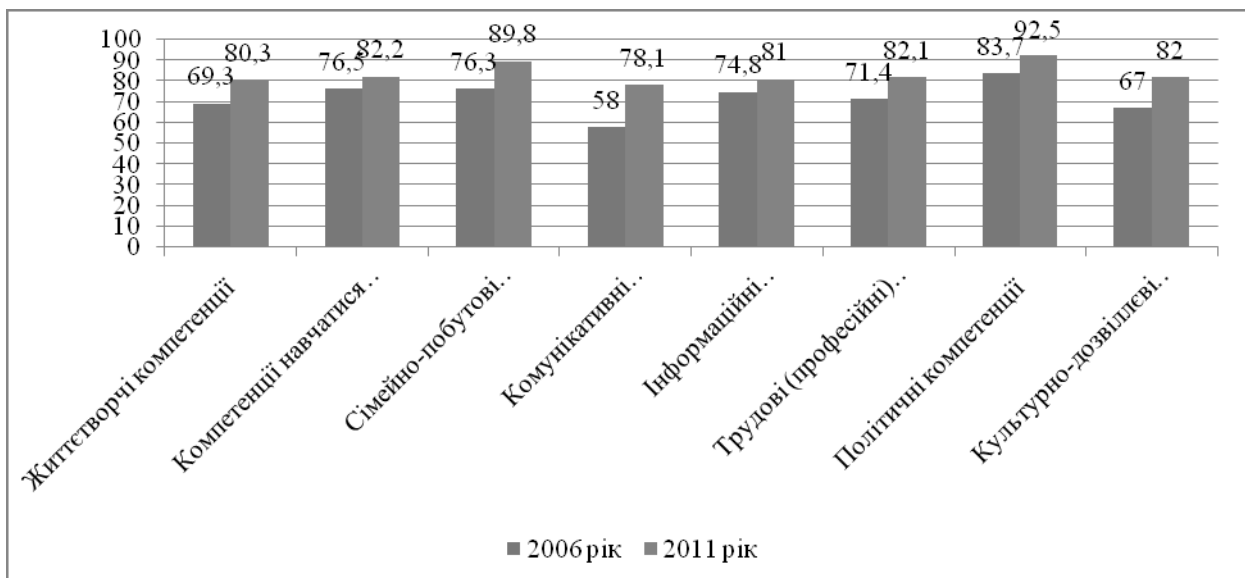

Рис. 1. Динаміка рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 3-х класів протягом 2006–2011 н.р.

Таким чином, з наведеного рис. 1 та аналізу отриманих даних можна зробити висновок, що показники сформованості життєвої компетентності учнів 3-х класів зросли в середньому на 11,4%.

Серед учнів 6-х класів було отримано результати, представлені на рис. 2. Було здійснено аналіз таких ключових компетенцій, як: життєтворчі, соціальні, сімейно-побутові, комунікативні, інформаційні, політичні, компетенції життє-

здатності та компетенції навчання впродовж життя. Показники життєтворчих компетенцій підвищились з 73,7% до 87,7%, тобто на 14%; компетенцій життєздатності – з 73,7% до 90,1% (на 16,4%); компетенцій навчання впродовж життя – з 72,3% до 81,8% (на 9,5%); соціальних компетенцій – з 74,6% до 85,5% (на 10,9%); сімейно-побутових компетенцій – з 74,6% до 86,3% (на 11,7%); комунікативних компетенцій – з 65,2% до 85,4% (на 20,2%); інформаційних компетенцій – з 62,9% до 89,6% (на 26,7%); політичних компетенцій – з 68,9% до 81,9% (на 13%).

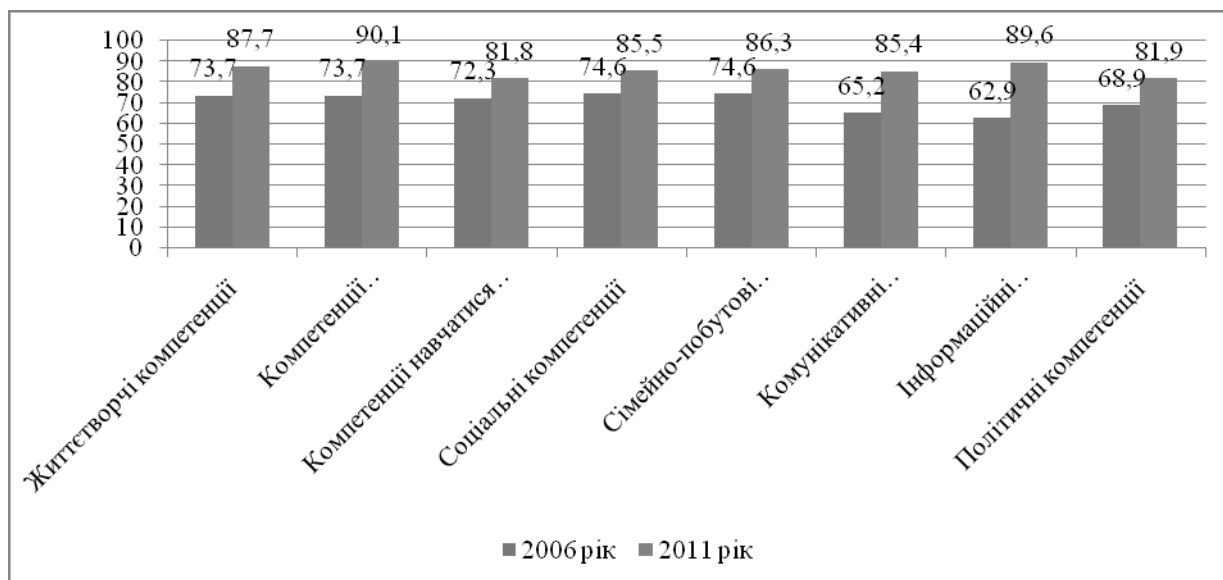

Рис. 2. Динаміка рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 6-х класів протягом 2006–2011 н.р.

Отже, вищенаведені показники засвідчують зростання рівня життєвої компетентності учнів 6-х класів в середньому на 15,3%.

На рис. 3 відображено дані, отримані в результаті проведення моніторингового дослідження серед учнів 10-х класів. Визначено позитивну зміну рівня розвитку у таких групах ключових життєвих компетенцій: життєтворчих, соціальних, сімейно-побутових, інформаційних, трудових (професійних), компетенціях життєздатності та компетенціях навчання впродовж життя. Показники рівня сформованості життєтворчих компетенцій зросли з 72,9% до 92,1%, тобто на 19,2%; компетенцій життєздатності – з 74,4% до 91,4% (на 17%); компетенцій навчання впродовж життя – з 70,9% до 85,3% (на 14,4%); соціальних компетенцій – з 55,6% до 86,8% (на 31,2%); сімейно-побутових компетенцій – з 55,6% до 89,1% (на 33,5%); інформаційних компетенцій – з 63,6% до 77,3% (на 13,7%); трудових (професійних) компетенцій – з 82,5% до 94,1% (на 11,6%).

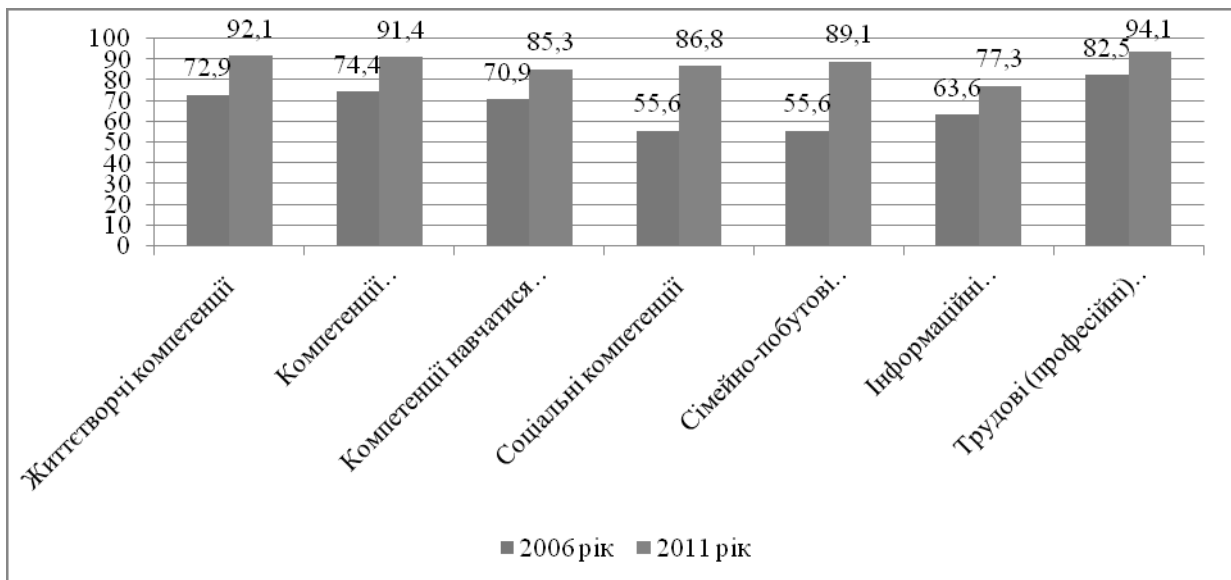

Рис. 3. Динаміка рівня сформованості ключових життєвих компетенцій учнів 10-х класів протягом 2006–2011 н.р.

Таким чином, в учнів 10-х класів було відстежено зростання показників рівня сформованості життєвої компетентності в середньому на 20,1%.

Виходячи з результатів порівняльного аналізу, можна зробити висновок, що, порівняно з 2006 р., показники рівня сформованості життєвої компетентності в цілому та окремих ключових життєвих компетенцій значно підвищились. Також було зафіксовано стійку тенденцію до зростання показників з кожним навчальним роком. Якщо у початковій школі середній показник рівня сформованості життєвої компетентності становить 11,4%, то в середній школі – 15,3%, а в старшій – вже 20,1%. Це є свідченням поступального характеру та позитивної динаміки процесу формування ключових життєвих компетенцій учнів Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру.